

Harmonie

klasická hudba
jazz a world music

**Joyce
DiDonato**

Na festivalu
Lípa Musica

**Hiram
Salsano**

Hudba italského
venkova

**SIR SIMON
RATTLE**

**Má rád černý humor
České filharmonie**

50 Kč / 2,50 € únor 2024

STRANA 4

Exkluzivní rozhovor se sirem Simonem Rattlem

DAVID MAREČEK

Sir Simon Rattle se od příští sezony stává hlavním hostujícím dirigentem České filharmonie.

STRANA 10

Joyce DiDonato – operní superstar na festivalu Lída Musica

LUCIE JOHANOVSKÁ

STRANA 14

Trio Incendio zapaluje hudbou i bez zaklínadel

ALENA SOJKOVÁ

STRANA 22

Lenka Kavalová nejen o plzeňské kultuře v Rocc české hudby

ONDŘEJ MAŇOUR

STRANA 29

Pestrá škála projektů Roku české hudby

ONDŘEJ MAŇOUR

STRANA 30

Excelentní trumpetista Sergej Nakarjakov

MARTIN RUDOVSKÝ A TEREZA AXMANNOVÁ

STRANA 34

Federico Colli se rád vrací do Ostravy

ALENA SOJKOVÁ

STRANA 38

David Pountney je velkým ctitelem české opery

ZUZANA LEDEREROVÁ

STRANA 43

Akademie MenART umožňuje rozvoj nadaným dětem

ALENA SOJKOVÁ

STRANA 49

Co se skrývá pod tajemnou zkratkou NIPOS?

ONDŘEJ MAŇOUR

STRANA 55

O Lence Hlávkové in memoriam

JAN CIGLBAUER, JAN BAŤA, PAWEŁ GANCARCZYK, MARC DESMET

STRANA 63

Sullivan Fortner a jeho nové sólové dvojalbum

MARIAN PAVLÍK

Fortnerovo Solo Game nabízí kromě akustické polohy i vzrušující výlet do světa elektrifikované hudby.

STRANA 66

Zpěvačka Hiram Salsano čerpá z hudby italského venkova

PETR DORŮŽKA

STRANA 70

Slovenský pianista Alan Bartuš v New Yorku

DANIEL HEVIER ml.

STRANA 73

Recenze

Harmonie

Harmonie 2/2024

Vychází 19. 2. 2024 za finanční podpory Ministerstva kultury ČR. Realizováno i za podpory Nadace Český hudební fond, Nadace Leoše Janáčka a Nadace Bohuslava Martinů. Šéfredaktor – Ondřej Maňour ondrej.manour@a11.cz Redaktorka – Alena Sojková alena.sojkova@a11.cz Webový portál Harmonie – Ondřej Scholtz ondrej.scholtz@a11.cz Jazz a world music – Petr Vidomus vidomusp@seznam.cz Jazyková spolupráce – František Skalský Inzerce a předplatné – Michaela Hoppeová +420 602 952 506, michaela.hoppeova@a11.cz

Za poskytnutí práv k otištění fotografií děkujeme osobám, firmám a institucím:

Deutsche Grammophon, Harmonia Mundi, České filharmonii, Plzeňské filharmonii, Symfonickému orchestru hl. m. Prahy FOK, Národnímu divadlu Brno, Stipendijní akademii MenART a Národnímu informačnímu a poradenskému středisku pro kulturu.

Na titulní straně – sir Simon Rattle (foto © Petra Hajscká) Grafická úprava – Martin Herout Tisk – AKONTEXT s. r. o.

Názory autorů nemusejí vyjadřovat stanovisko redakce. Za formální a věcnou správnost článku ručí autor. Bez svolení vydavatele je zakázáno jakékoli užití částí nebo celku díla, zejména rozmnožování a šíření jakýmkoli způsobem.

Registrace MK ČR E 6474 ISSN 1210-8081

Vydavatel – A 11 s.r.o., Plzeňská 1348/95, 150 00 Praha 5 IČ: 27120805, www.a11.cz

Distribuce – Ve volném prodeji zajišťuje společnost PNS a.s., soukromí distributoři a prodejny hudebních nástrojů. Předplatné pro ČR – SEND předplatné s.r.o., tel.: +420 225 985 225, www.send.cz Roční předplatné – 500, – Kč

Distribuce a předplatné Slovenská republika – Magnet Press Slovakia, tel.: +421 267 201 931-3, www.press.sk Roční předplatné – 25 € Podávání novinových zásilek povolené Riaditeľstvom poštovej prepravy Bratislava č.j. 521-RPP/95 zo dňa 17. 3. 1995.

cena – 50 Kč www.casopisharmonie.cz

NIPOS.

Nezastupitelná podpora amatérského umění

Národní informační a poradenské středisko pro kulturu se představuje

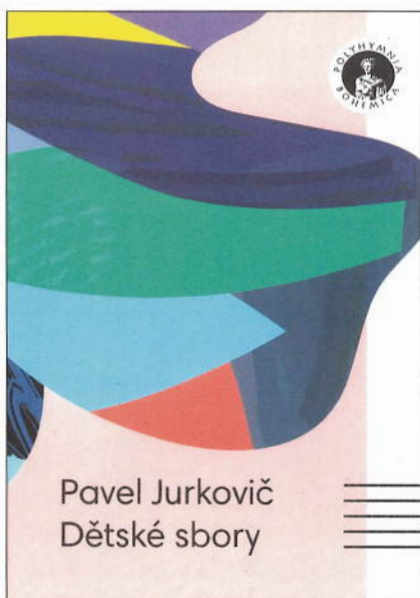

foto © Václav Tintěra

Lenka Lázňovská a Jan Pirner

K dosažení špičkové úrovně, ať už ve sportu, či umění, nestačí jen mimořádný talent a pílě, důležité je také společenské zázemí. To je naprosto nezbytné hlavně v kolektivních sportech – každému je například jasné, že špičkovým hokejistou se nestane sebenadanější občan země, kde se hokej prostě nehraje. Stejně je to ale i v hudbě. Muzikanti jsou – až na naprosté výjimky – „odsouzeni“ ke spolupráci s dalšími

hudebníky a tato kooperace je nedílnou součástí jejich hudební kompetence. Proto je pro kulturu každé země nesmírně důležité „podhoubí“ amatérských orchestrů, sborů, ochotnických divadel a podobně. S celosvětově unikátní sítí základních uměleckých škol se u nás alespoň zprostředkovaně setkal snad každý. Plošné podchycení a rozvíjení hudebního talentu dětí je jistě klíčové pro udržování vysoké úrovně hudebnosti v naší zemi, ZUŠky by zkrátka zasluhovaly samostatný článek. Dnes se však pojďme věnovat jiné instituci, o jejíž existenci možná nevědí ani mnozí pravidelní návštěvníci koncertů. Co se skrývá pod tajemnou zkratkou NIPOS, nám prozradí ředitelka této instituce Lenka Lázňovská a odborný pracovník pro sborový zpěv dospělých Jan Pirner.

*Edice Polyhymnia Bohemica, řada B
(ze sborového archivu NIPOS), svazek 2*

Národní informační a poradenské středisko pro kulturu (NIPOS) je příspěvkovou organizací Ministerstva kultury ČR a svojí činností navazuje na tradici české osvěty, jejíž kořeny sahají do roku 1906 až k jeho prvnímu

předchůdci, Svazu osvětového. Mezi hlavní úkoly NIPOS patří péče o české neprofesionální umění, o statistiku kultury i o koncepce a metodiky, angažuje se významně také v oblasti uměleckého vzdělávání, ve vědě a výzkumu, disponuje vlastní knihovnou. Na původní myšlenky rakousko-uherského Svazu osvětového, který vznikl z podnětu Národní rady české s podporou českých politických stran a který sdružoval většinu významných spolků, navázal prvorepublikový Masarykův lidovýchovný ústav, jehož základ dal sám prezident republiky v podobě nemalé finanční jistiny a institucionálního zázemí. Významně tím podpořil nejen rozvoj amatérského umění a národní spolkové činnosti, ale i snahu o všeobecnou kultivaci domácího mnohonárodnostního prostoru.

Po druhé světové válce, respektive v padesátých letech, zde byl zaveden sovětský model a vzniklo Ústředí lidové tvořivosti, postupně změněné na Ústřední dům lidové umělecké tvořivosti. Tato instituce do značné míry vyplňovala prostor uprázdňovaný po roce 1951 definitivní likvidací spolků, vydávala metodické materiály i noty, pořádala přehlídky a semináře. Na začátku sedm-

desátých let byla spojena s politicky orientovaným Osvětovým ústavem v Ústav pro kulturně výchovnou činnost. Ten byl po sametové revoluci zrušen a nahrazen Informačním a poradenským střediskem pro místní kulturu. Nová instituce získala řadu původních agend a měla zprostředkovávat a koordinovat propojení státu s občanskou společností. Příspěním řady osobností včetně ministra kultury Milana Uhdeho došlo k jejímu dalšímu rozvoji.

Kdybyste porovnávala ideály, na nichž před více než sto lety vznikli předchůdci dnešního NIPOS, se současností, našla byste nějaké styčné body, jichž se vaše instituce dodnes drží?

Lenka Lázňovská: Masarykův lidovýchovný ústav působící za první republiky byl veřejně prospěšnou organizací, jejíž činnost byla společností podporována bez ohledu na ekonomickou výkonnost. Jejím řídicím orgánem byla Matice, v níž byly zastoupeny všechny důležité spolky tehdejší společnosti. Úkolem Matice bylo instituci přetvářet, dávat jí bezprostřední zpětnou vazbu – šlo o podporu veřejných kulturních služeb postavených na zájmu veřejnosti. Tehdejší amatérští

ARtýden 2022, Svět z papíru, Praha

umělci se vyjádřili, že tuto instituci chtějí. A právě to se snažíme v modifikované formě zachovat i dnes. Každý umělecký obor má odbornou radu, která je složena z klíčových osobností oboru, z umělců, pedagogů, jsou v nich lidé ze všech regionů. Rady fungují podobně, jako fungovala Matice, formují jednotlivé obory neprofesionální činnosti tak, aby jejich nabídka odpovídala veřejné poptávce, a to bez nároku na honorář, instituce pak jejich názor respektuje.

Jan Pirner: Konkrétním příkladem může být Festival sborového umění Jihlava, který NIPOS pořádal s místními pořadateli přes šest dekad. Jednalo se o festival výběrových pěveckých sborů a popularita i odborná šíře jeho záběru kulminovala v osmdesátých a devadesátých letech. Postupně se však koncept vyčerpal, panovala především jistá obava z výběrovosti a zúčastněných sborů stále ubývalo. Jihlavští pořadatelé ukončili s NIPOS spolupráci a u nás vznikla zcela nová koncepce oboru sborový zpěv dospělých – po důkladných konzultacích s odborníky „v terénu“ i se členy odborné rady vznikla sborová přehlídka Choralia, jež putuje po různých místech ČR a která je určena pro sbory začínající i pro sbory špičkové. Vedle soutěžních kategorií obsahuje i kategorii nesoutěžní, ateliér společných skladeb i rozborový seminář se sbormistry. Do dnešního dne se Choralia konala celkem sedmkrát a setkala se s obrovským zájmem amatérské veřejnosti.

LL: A úspěch zaručila právě specifická objednávka oboru, odborné i laické veřejnosti, byla to bezprostřední cesta. To je něco, co nás s MLÚ spojuje napříč dekadami.

Jiné příspěvkové organizace Ministerstva kultury ČR mají většinou na první pohled jasné zacílení, které vyplývá už z jejich názvu (Národní knihovna ČR, Národní muzeum, Národní divadlo), u vás se však za dlouhým názvem skrývá hned několik oblastí, kterými se zabýváte, navíc jako jediná instituce v této zemi. Mohla byste je blíže popsat?

LL: Nejvíce se věnujeme neprofesionálnímu umění. Pokrýváme celou oblast divadla ve všech jeho podobách – zabýváme se činoherním a hudebním divadlem, loutkářstvím, uměleckým přednesem a divadlem poezie, pohybovým divadlem a pantomimou, věnujeme se hudbě sborové, komorní a symfonické i dechové, naše aktivity zahrnují scénický tanec, taneční folklor, foto, video i výtvarné aktivity dětí a mládeže. Z oblasti našeho zájmu naopak vlivem okolností vypadl par-

foto © Ivo Míchal

Tánc, tanec... 2022, celostátní přehlídka scénického tance mládeže a dospělých, NoTa Plzeň, Dotek světa

Dohromady u nás zpívá zhruba kolem 70 tisíc lidí, to je víc než půl procenta české populace.

ketový tanec, jazzová, folková a populární hudba, nevěnujeme se dospělým výtvarníkům. V naší odborné gesci jsou krajské postupové systémy i celostátní přehlídky, věnujeme se neformálnímu vzdělávání, vydáváme digitální i tištěná periodika a publikace, provozujeme několik znalostních webů a databází, máme samostatnou knihovnu. NIPOS

je pověřen státní statistickou službou v oblasti kultury, kterou zpracovává Centrum informací a statistik kultury – ve dvanácti ročních statistických zjišťováních komunikujeme s více než deseti tisíci statistickými jednotkami. Svému zřizovateli i veřejnosti dáváme k dispozici anonymizovaná data o kultuře a pomáháme tak celý sektor monitorovat a zlepšovat. Dále na našem pracovišti zpracováváme kulturní koncepce a metodiky, vzděláváme profesionální pracovníky v kultuře, pořádáme konference s mezinárodní účastí, z poslední doby bych ráda zmínila Dobrovolnictví v kultuře či Active ageing, a provozujeme bezplatnou právní poradnu pro neziskové organizace i fyzické osoby.

Jaký má vaše práce ohlas v zahraničí? Existují rovněž podobné instituce v Evropě? A pokud ano, jaká je jejich podoba?

LL: Obecně mohu říci, že řada evropských států nám závidí postupové

Mezzochori 2022, celostátní přehlídka sborového zpěvu mládeže, Unique Rokycany

Pěvecký sbor Polanka, sbormistryně Pavla Adamcová – absolutní vítěz CP Choralia Chrudim 2023

systémy celostátních přehlídek, to zacílení na nejširší veřejnost. Máme o tom dobrý přehled, neboť jsme členy sítě Amateo, která sdružuje v evropském prostoru přes padesát státních i nestátních subjektů věnujících se amatérskému umění obecně, ale třeba i jen jednomu oboru. Nejčastěji jsou členy veřejně prospěšné organizace, což však nejsou příspěvkové organizace v našem slova smyslu. Nám podobné instituce jsou po celé Evropě. Mohou to být státem podporované fondy, jako je tomu ve Slovinsku, kde je fond centrální organizací rozdělující peníze od ministerstva do regionálních center. Kromě rozdělování financí také pořádá přehlídky, vzdělává, vydává publikace. Druhou formou jsou agentury, které také hospodaří se státními prostředky – na Britských ostrovech mají státem dotované Councily, zaměstnanci jsou státními úředníky, je pro ně závazná kulturní politika

Platnými členy našeho týmu jsou osoby zvědavé a kreativní, organizačně zdatné, troufám si říci, že pro většinu mých kolegů je práce pro NIPOS srdeční záležitostí.

a nejsou v rozhodování tak svobodní, jako je tomu v předchozím případě. Poslední forma jsou klasické neziskové organizace, například chorvatský Svaz pro kulturu, které podporují neprofesio-

nální umění, ale jsou cele závislé na svých donátorech a na případné státní podpoře, příspěvek na jejich chod nemusí být k dispozici pokaždé. Náš systém – příspěvková organizace – má své výhody i nevýhody. Příspěvková organizace ve všech parametrech podléhá zřizovateli, ten rozhoduje o sídle, majetku, zaměstnancích, úplně o všem, ale poskytuje i každoroční rozpočtovou stabilitu.

JP: Naše práce se dostává do zahraničí i jinak – jsme členy řady mezinárodních organizací působících v neprofesionálním umění (CIOFF, WASBE, AITA/IATA), Knihovna NIPOS je rovněž členem IAML a SIBMAS, před nedávnem jsme zahájili katalogizaci hudebních rukopisů v rámci projektu RISM.

Mezi zaměstnanci NIPOS vidím celou řadu univerzitních pracovníků, ale i výkonných umělců a osobností z oblasti vědy a výzkumu. To je rovněž dost široký záběr. Co vše musí uchazeč o práci v NIPOS splňovat, aby mohl být platným členem vašeho týmu? A kolik lidí zaměstnáváte?

LL: Řada kolegů učí na různých typech škol a kombinují svoji pedagogickou profesi s prací pro neprofesionální umění. Chodí k nám proto, že nabízíme zajímavou práci, ve které jsou sice nastavená pravidla, ale kde je možné invenčně realizovat řadu nových projektů, například modelovat pojetí jednotlivých oborů, celostátních přehlídek, vzdělávacích i dalších aktivit. Platnými členy našeho týmu jsou osoby zvědavé a kreativní, organizačně zdatné, troufám si říci, že pro většinu mých kolegů je práce pro NIPOS srdeční záležitostí. Na 56 tabulkových míst u nás připadá 64 zaměstnanců, patříme tedy mezi středně velké organizace.

Po amatérském divadle je druhou největší oblastí v péči NIPOS hudba, konkrétně sborový zpěv. Zahrnuje všechny věkové skupiny, děti, mládež, dospělé i seniory. Můžeme si tak na jednom oboru zhruba ukázat, co všechno vaše instituce veřejnosti nabízí a jak podporuje sborovou infrastrukturu v České republice?

JP: Vedle komorní, symfonické a dechové hudby je oblast sborů v ČR rozvinuta velmi široce. Kvalifikované odhady hovoří o tom, že v současnosti u nás aktivně funguje kolem tří tisíc pěveckých sborů ve školách všech typů, ve volnočasových zařízeních, v kostelích i ve spolcích. Dohromady u nás zpívá zhruba kolem 70 tisíc lidí, to je víc než půl procenta české populace. Tento obor také skvěle reprezentuje Českou republiku v zahraničí, a to nejvíce v oblasti dětských sborů,

kteří máme dlouhodobě na vynikající úrovni. Hlavní osou naší činnosti jsou celostátní sborové přehlídky a hlavním „pokladem“ potom celostátní postupový systém pro děti a mládež, záležitost unikátní svojí pravidelností, stabilitou i otevřeností všem typům sborů. Pro děti spolupořádáme a odborně garantujeme přehlídku školních dětských pěveckých sborů Primachori v Holešově a soutěžní přehlídku Porta musicae v Liberci, mládežnické sbory se setkávají na Mezzochori v Hradci Králové a sborům dospělých i seniorům jsou otevřeny přehlídky Choralia v Praze, Chrudimí i v Mikulově, do budoucna budou přibývat i další města. Děti a mládež procházejí krajskými postupovými systémy, dospěláci se hlásí na celostátní přehlídky přímo.

Takové množství sborů znamená stejně tolik nebo ještě více sbormistrů – kde se berou? Dobrý sbormistr je vždy klíčovou postavou každého sboru.

JP: Obor sbormistrovství se vyučuje na řadě českých univerzit, na dalším vzdělávání sbormistrů se NIPOS podílí – Klub sbormistrů má za sebou již přes čtvrtstoletí práce. Každoročně se na různých místech republiky scházejí při dvou víkendových a jednom týdenním semináři sbormistři všech typů sborů ke vzájemné inspiraci, ke společnému zpí-

foto © Petr Kahoun

Dětský pěvecký sbor Radost Praha

vání a dirigování, tvoří společně jeden sbor a naučí se nejen muzicírovat, ale například i hodnotit výkony ostatních.

Zkušený a vzdělaný sbormistr chce pochopitelně i nový repertoár a pátrá po nových notách...

LL: Naše veřejná knihovna NIPOS má více než stoletou tradici, její fond obsahuje publikace z oblasti kulturně

výchovné činnosti včetně historického fondu, a je to jediná knihovna u nás, která je zaměřena na sborový zpěv. V našich fondech je sbormistrům k dispozici přes 22 tisíc sborových skladeb, přes šest tisíc svazků vydávaných hudebnin i rukopisů. Postupně se k nám dostaly dary od nejvýznamnějších sbormistrů, soutěží i festivalů z ČR i ze zahraničí, namátkou zmíním

foto © Petr Kahoun

Chorion, sbormistryně Veronika Holcová – absolutní vítěz CP Choralia Praha 2023

Tánc, tanec... 2022, celostátní přehlídka scénického tance mládeže a dospělých, TáPS Magdaléna Rychnov u Jablonce nad Nisou, Maagal

sbormistry Čestmíra Staška, Jiřího Koláře, Jiřího Štrunce, Ctibora Letošníka, skladatele a pedagoga Pavla Jurkoviče, máme archiv Jirkovské soutěže dětské sborové tvorby, Festivalu sborového umění Jihlava i Svátků písní Olomouc, knihovna je čile zapojena i do mezinárodních projektů.

Sborová hudba však potřebuje i přísun děl docela nových.

JP: Za tímto účelem vznikla skladatelská soutěž pro sbory všech typů Opus ignotum a edice Polyhymnia Bohemica, v níž vycházejí nejen vítězné skladby soutěže, ale i nedostupné skladby z našeho archivu, nyní je k dispozici i edice digitální. Mezi nejprodávanejší tituly patří svazek dětských sborů Pavla Jurkoviče, loňského jubilanta a člověka, který věnoval dětem a mládeži podstatnou část svého života. Popularizoval hudební výchovu, spolu s Ebenem, Hurníkem a dalšími inicioval zájem o Orffa a jeho hudebně vzdělávací systém. Sám také skládal elementární skladby pro děti a pořádal semináře. Sbory v NIPOS mají i Národní sborovou databázi, znalostní webový portál, který v sobě integruje kontaktní informace o sborech, sbormistrech, českých i zahraničních festivalech a soutěžích, ale jsou zde prezentovány i výsledky našich dvou výzkumných záměrů – Mapování sborové historie systematicky zkoumá sborové dění u nás za uplynulá desetiletí a Český sbormistrovský slovník (1945–2020) postupně zveřejňuje profily nejdůležitějších osobností současnosti i minulosti.

Všechny vaše aktivity vytvářejí důležitou základnu pro profesionály v uměleckých kulturních institucích. Kolika lidí se neprofesionální umění týká?

Je to jediná knihovna u nás, která je zaměřena na sborový zpěv. V našich fondech je sbormistrům k dispozici přes 22 tisíc sborových skladeb.

LL: Pokud se ptáte na postupové systémy a celostátní přehlídky, tak aktivních účastníků všech akcí, na nichž se podílíme, je přes dvacet tisíc, i se

zúčastněným publikem je to asi sto tisíc občanů ročně. Velký úspěch u veřejnosti mají naše digitální platformy, například návštěvnost Databáze českého amatérského divadla se pohybuje ve stovkách tisíc a obsahuje přes milion záznamů.

A na co se těšíte do budoucna?

LL: Letošní rok je Rokem české hudby, probíhá projekt Smetana200 – Proč bychom si netančili, což je taneční soutěž souborů i jednotlivců, kteří vytvoří a nastudují vlastní choreografie na polky Bedřicha Smetany v původní podobě nebo jakékoli autorské úpravě. Po krajských soutěžích na přelomu ledna a února bude finále v pražském divadle Archa v předvečer Pražského jara a vítězné choreografie budou uvedeny v rámci festivalu Smetanova Litomyšl. Zvláštní koncerty plánujeme ve spolupráci s Národním dechovým orchestrem a šéfdirigentem Václavem Blahunkem. Pro folklor připravujeme slavnostní hudebně taneční pořad v Praze. Dále chystáme mezinárodní konferenci k participativnímu umění, jejíž přípravě jsme se věnovali již loni v sérii kolokvií a síťovacích setkání. Chceme také zapsat české amatérské divadlo na reprezentativní seznam nemateriálního kulturního dědictví UNESCO.

JP: V oblasti sborové si vyplníme náš velký sen – spojíme dohromady sbory dětí, mládeže i dospělých na jedné velké akci. Tou bude nesoutěžní festival Choralia magna v říjnu 2024 v Hradci Králové – dohromady se bude konat přehlídka sborů, vědecká mezinárodní konference o sborovém umění i koncerty k Roku české hudby. Sbory dětí a mládeže se budou kvalifikovat z postupových systémů, sbory dospělých budou vybrány z vítězů přehlídky Choralia, část se bude hlásit volně. ■

Tvůrčí taneční dílna, 10. celostátní přehlídka choreografií folklorních souborů, Gaudeamus VŠE Praha, Tancmuzika a Bláznivá polka